
Izvajalec: **LJUDSKA UNIVERZA JESENICE**

Projekt: Center vseživljenjskega učenja Gorenjska

Točka vseživljenjskega učenja:

Dom Dr. Janka Benedika Radovljica

Šercerjeva ulica 35

4240 Radovljica

Gradivo za delavnico

PANJSKE KONČNICE

Pripravila: Nada Trošt

Radovljica, 19 . december 2012

PANJSKE KONČNICE

Panjska končnica je ime, ki se uporablja za poslikano deščico, ki zapira čebelji panj kranjič.

Panjske končnice Janševega čebelnjaka v Breznici.

Kranjič s poslikano sprednjo končnico

Tovrstna ljudska umetnost, značilna za Slovenijo je nastala na Gorenjskem in slovenskem Koroškem, od tam pa se je razširila na ozemlje celotne Slovenije.

Panjske končnice Janševega čebelnjaka v Breznici.

Voz za prevoz panjev kranjičev ob vhodu v Muzeju čebelarstva v Radovljici.

GALERIJA PANJSKIH KONČNIC V ČEBELARSKEM MUZEJU V RADOVLJICI

V muzejski postavitvi je zbirka več kot 200 poslikanih panjskih končnic.

Panjske končnice - Poslikane pročelne deščice panjev v Muzeju čebelarstva v Radovljici.

Pregled panjskih končnic po izboru kustosinje Čebelarkega muzeja v Radovljici Ide Gnilšak:

- Sakralne – nabožne, religiozne vsebine
- Zavetniki in patroni - svetniki
- Svetopisemske zgodbe
- Bitke in zgodovinski prizori
- Živali
- Strip / čebeljak / profane - posvetne vsebine iz vsakdana

ZGODOVINSKI RAZVOJ PANJSKIH KONČNIC

Najstarejše panjske končnice segajo v sredino 18. stoletja, slikanje motivov na panje pa se v veliki meri konča po koncu prve svetovne vojne, ko so panje kranjiče zamenjali sodobnejši panji. Slike, ki so jih slikali preprosti in po večini samouki slikarji imajo po večini figuralne motive.

Ženitovanjska goloba

Znanih je več kot 600 različnih motivov, od katerih jih je približno polovica nabožnih. V približno 150 letih je nastalo več kot 50.000 panjskih končnic, ki so jih čebelarji nameščali na svoje panje, da bi svoje panje ločili med seboj in od tujih.

Marija kot univerzalna zaščitnica sodi med največkrat upodobljene svetniške osebnosti. Najstarejša danes znana končnica ima letnico 1758 in kaže podobo Marije z detetom.

Pogosta je bila uporaba svetniških motivov, ki naj bi hkrati varovali čebele. Svetopisemski Job je Slovenskem je veljal za zaščitnika čebelarjev.

Sv. Florijan, ki je med največkrat upodobljenimi svetniki na končnicah, varuje pred tuzemskim in večnim ognjem.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013, razvojne prioritete: Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja; prednostne usmeritve: Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

V slovenskem alpskem prostoru se je uporaba panjskih končnic najbolj razširila v drugi polovici 19. stoletja. V času »zlate dobe« končnic, med leti 1820 in 1880, pa so že omenjenim nabožnim poslikavam dodali posvetne motive s stvarnimi ali domišljjskimi sporočili.

Takrat se na panjskih končnicah pojavijo tudi zgodovinski in vojni dogodki ter odmevi na različne dogodke tistega časa. En najstarejših motivov je dvoboj Pegama in Lambergarja, ki je dobro poznan tudi iz slovenske ljudske pesmi.

Mlačev

Pojavijo se tudi prizori kmečkega vsakdanjika in praznovanj, upodobitve živali in izdelki ljudske obrti ter različni zgodovinski prizori.

Polž preganja krojače

V istem času se pojavijo tudi motivi, ki opozarjajo na človeško neumnost in motivi, ki zasmehujejo ženske. Med nekmečkimi sloji, ki so bili v motiviki panjskih končnic večinoma deležni posmeha, so bili največkrat tarča bojazljivi krojači, ki opravljajo manjvredno delo.

NAJBOLJ ZNANI MOTIVI

Hudič babi brusi jezik

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013, razvojne prioritete: Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja; prednostne usmeritve: izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

Mož se vrača pijan iz gostilne

Mlinar in njegova žena

Obiranje roja

Praznovanje

Babji mlin (ponazarja hudiča, ki v mlin nosi staro in grdo babo, ven pa jemlje mlado in lepo)

Lisica, ki brije lovca

Lovčev pogreb

Kmečka tožba (ponazarja dva kmeta, ki se prepirata za kravo, odvetnik pa jo molze)

Žena, ki vleče moža iz gostilne

POSLIKAVA PANJSKIH KONČNIC

Kaj potrebujemo:

- lesna deska
- akrilne barve
- lesni ali sintetični štampilj
- akrilni ali akvarelski črtili, valje

1 Na poslikano podlago s svetlo koralkasto rdečo.

2 Na celotno s napačnimi dvema barvama (modro, belomodro) prebarvamo, da se pozabi.

3 Potrebna močudj lobova.

4 Na poslikano podlago s svetlo koralkasto rdečo.

5 Na poslikano podlago s svetlo koralkasto rdečo.

6 Na poslikano podlago s svetlo koralkasto rdečo.

Unikat

Nekaj motivov:

LOVČEV POGREB

HUDIČ BRUSI BABJI JEZIK

JOB

Unikat

DANES IMAJO PANJSKE KONČNICE

- simboličen pomen,
- reprodukcije znanih motivov so priljubljeno darilo in
- turistični spominek na Slovenijo

Panjske končnice predstavljajo etnografsko zakladnico Slovenije.

Viri:

http://www.muzeji-radovljica.si/4m_cebelarski/_predstavitev.html

http://sl.wikipedia.org/wiki/Panjska_kon%C4%8Dnica

<http://www.panjske-koncnice.si/index.html>

http://sl.wikipedia.org/wiki/Panjska_kon%C4%8Dnica

Revija UNIKAT september – oktober 2000

Zbrala in pripravila:

Nada Trošt

december 2012